

Петрук О. М., к. пед.н., доцент (Міжнародний економіко – гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ БЕСІД ПРО МИР

***Анотація.** В статті розкрито поняття виховання в душі миру. Висвітлено можливості бесіди як однієї із форм виховної роботи закладу дошкільної освіти, яка організовано і планомірно проводиться вихователями з метою вивчення нового або закріплення знайомого матеріалу чи перевірки знань дітей про миролюбство. Обґрунтовано, що цілеспрямована робота вихователів під час проведення з дітьми бесід про мир сприяє вихованню у старших дошкільників гуманних почуттів, формує риси свідомої поведінки дітей та бажання жити в мирі.*

***Ключові слова:** виховання в душі миру, бесіди про мир, миролюбство, народні прислів'я, крилаті слова.*

***Аннотация.** В статье раскрыто понятие воспитания в духе мира. Освещены возможности беседы как одной из форм воспитательной работы учреждения дошкольного образования, которая организовано и планомерно проводится воспитателями с целью изучения нового или закрепления знакомого материала или проверки знаний детей о миролюбии. Обосновано, что целенаправленная работа воспитателей во время проведения с детьми бесед о мире способствует воспитанию у старших дошкольников гуманных чувств, формирует черты сознательного поведения детей и желания жить в мире.*

***Ключевые слова:** воспитание в духе мира, беседы о мире, миролюбие, народные пословицы, крылатые слова.*

***Annotation.** This article reveals the concept of the children's bringing up in the spirit of peace. The methods of work concerning acquaintance of preschoolers with ideas of peace are presented. The possibilities of conversation as one of the forms of educational work of the institution of preschool education, which organized and systematically conducted by educators with the purpose of studying the new or fixing familiar material, or checking the children's knowledge about peaceable disposition, love of native Ukraine, its role in the social life of other states, in the struggle for peace among peoples are determined. The pedagogical requirements for conversation about the peace policy of Ukraine, which deal with the content of conversation, the form of its conduction, and correspondence of the material to the educational characteristics of children were developed and*

tested. The authors emphasize that while preparing for an ethical conversation, the teacher should take into account the fact that the child's experience contains certain impressions, results of observations, attitude to the actions of literary heroes and coevals, therefore, laying the foundation of civic feelings among the elder preschool children, it is necessary not to overestimate the children with information. It is argued that conversation will achieve the positive effects only in the case when it is built on the «live» accessible perception of children by the materials, when it creates appropriate emotions and helps them to see the positive and negative in the people's behaviour, motives them to self-appraisal of their actions. It is proved that such conversations with the purpose of educating peacefulness and humane feelings of children have great educational power: they help children to imagine practically how it is important to keep peace in this difficult time for our country.

Key words: *education in the spirit of peace, conversations about peace, peaceableness.*

Проблема збереження миру – це найгостріша проблема, яка стоїть сьогодні перед людством. Доля миру залежить сьогодні не лише від політиків і військових. У вирішенні цих дуже важливих питань можуть і повинні брати участь люди всієї планети. Це стосується і дітей. Нашим дітям близькі і зрозумілі питання зміцнення і захисту миру, розвитку дружби і співробітництва. Педагоги повинні виховувати дітей, починаючи із закладу дошкільної освіти, в дусі відданості і любові до рідної України, її захисту від ворогів.

Саме тому Концепція розвитку громадянської освіти в Україні базується на необхідності створення сприятливих умов для формування та розвитку громадянських компетентностей людини у всіх сферах та на всіх рівнях освіти. Це дозволить громадянам краще розуміти свою роль в умовах демократії, відповідально ставитися до своїх прав і обов'язків, покращити свою здатність брати активну участь у суспільно-політичних процесах, а також усвідомлено діяти на захист та утвердження демократії [1]. Виховання в дусі миру – уже не просто загальноприйнятий міжнародний термін. Воно стає особливим розділом педагогічної науки.

Окремі питання виховання дітей в дусі миру знайшли своє відображення в працях педагогів Л. В. Артемової, Ш.О. Амонашвілі, Ю. К. Бабанського, С.Я. Дем'янчука, А.С. Дем'янчука, Т.Є.Колоупаєвої, П. В. Конанихіна, Н.В. Лисенко, Т.І. Поніманської, О.В.Сухомлинського та ін.

Важливе місце у розвитку вітчизняної теорії та практики педагогіки миру посідає діяльність лабораторії з проблем виховання шкільної молоді на ідеях миру у м. Рівне. Її засновник професор С. Я. Дем'янчук вважав, що «доля миру між народами залежить не тільки від політиків і

військових. В розв'язанні цих дуже важливих питань педагогічної науки дуже важливу роль відіграють школи та їх вихованці» [2, с. 3].

Всі ці дослідження є, безумовно, позитивним явищем в педагогічній науці, в житті сучасного закладу дошкільної освіти. Однак такі важливі питання виховання дошкільників в душі миру, як методика проведення бесід про мир, занять, присвячених Миру, ні в одному дослідженні належного розкриття не знайшли.

Метою нашої статті є висвітлення можливостей та особливостей використання бесіди як однієї із форм виховної роботи закладу дошкільної освіти з виховання дітей в душі миру.

В енциклопедії освіти наголошено, що виховання в душі миру – це напрям педагогічної теорії і практики, який має за мету соціальну, духовну і моральну підготовку свідомої й активної участі в розв'язанні найважливішої проблеми сучасності – встановлення миру, взаєморозуміння і довіри між народами, дотримання прав народів і людини [3].

Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля», яка лежить в основі роботи вихователів, ставить за мету виховання духовних та моральних цінностей у дошкільників. У розділі «Соціально-моральний розвиток» викладено завдання та зміст роботи з виховання у дітей гуманних почуттів і доброзичливих взаємин, основ колективізму; конкретизовано зміст знань про норми моралі у суспільстві, що необхідні для формування основ моральних якостей. В Програму введено напрям роботи «Духовне виховання» [4]. Програма дошкільного закладу дає змогу розкритись дитячій душі, наповнитись духовністю, без якої життя просто неможливе, адже черства душа – це неповноцінне життя.

Одне з важливих місць у системі виховання дошкільників займають бесіди, які спрямовані на виховання дітей у душі миру. Бесіди про мир – це одна із форм виховної роботи закладу дошкільної освіти, яка організовано і планомірно проводиться вихователями з метою вивчення нового або закріплення знайомого матеріалу, або перевірки знань дітей про миролубство, любові до рідної України, її роль у суспільному житті інших держав, в боротьбі за мир між народами, ознайомлення з героїчним подвигом народу.

Головне завдання цих бесід полягає в роз'ясненні значення моральних норм і правил поведінки, аналізі вчинків дітей і дорослих, колективному обговоренні етичних проблем. Негативні прояви поведінки також можуть стати предметом для розмови, яка має на меті вироблення в дітей відповідної оцінки негативного вчинку і прагнення уникати його.

Беручи за основу дослідження Т.Є Колупасової та С.Я. Дем'янчука, ми розробили свою методику по ознайомленню дошкільників з ідеями миру. Ми також проводили бесіди з вихователями та їх вихованцями. У ході бесід з вихователями ми виявили, що виховуючи дошкільників в душі миру, 70 % вихователів використовують бесіди кожного дня, 95 % вихователів

запрошують на зустріч до дітей ветеранів, воїнів антитерористичної операції (АТО), 5 % вихователів крім проведення святкових ранків, не використовують більше ніяких форм і методів виховання дітей в душі миру. У куточках книги ні в одній групі ми не побачили книг з даного питання крім літератури народознавчого характеру.

Вивчаючи наявність у дітей знань про мир, ми також застосовували як індивідуальні, так і групові бесіди. Під час бесід ми задавали дітям такі запитання:

1. Що означає слово «мир»?
2. Які вірші Ви знаєте про мир?
3. Які прислів'я Ви знаєте про мир?

Відповіді дітей відображені в табл. 1.

Таблиця 1

Уявлення старших дошкільників про мир

№	Заклади дошкільної освіти (ЗДО)	Група	%	Зміст відповідей дітей
1	ЗДО № 24 м.Рівне	ст. група	81 18 1	Мир: – це життя без війни – коли світить сонце, не стріляють танки – відмовились відповідати
2	ЗДО № 28 м. Рівне	ст. група	99 1	– коли немає війни – відмовились відповідати
3	ЗДО № 1 м. Миропіль Житомирської обл.	ст. група	40 25 33 2	– коли літаки не кидають з неба бомби – коли всі люди радіють – коли всі між собою дружать – коли немає війни

У процесі дослідження ми переконалися в тому, що в бесідах про миролюбну політику нашої держави потрібно розповідати про найсуттєвіші вузлові питання політики України за мир між народами. Закладаючи першооснову громадянських почуттів у старших дошкільників, ми намагалися під час проведення бесід не перенаситити дітей інформацією, щоб не пригасити інтерес. Адже позитивних наслідків бесіда досягне лише тоді, коли вона буде побудована на «живому» доступному сприйманню дітей матеріалами, коли вона викличе у них відповідні емоції, допоможе їм бачити позитивне і негативне в поведінці людей, спонукає їх до самостійної оцінки своїх вчинків.

Вчені педагоги (Б. С. Кобзар, В. М. Коротов, С. Я. Дем'янчук) стверджують правильну думку про те, що бесіда про мирну політику України відіграє виховну роль лише в тому разі, коли вона відповідає певним педагогічним вимогам. Ці вимоги стосуються змісту бесіди, її форми проведення, відповідності матеріалу виховним особливостям дітей. У зв'язку з цим слід дбайливо добирати факти, які б навчали дітей, захоплювали їх своїм змістом, викликали у них відповідні переживання.

У процесі підготовки і проведення бесід про мир ми активізували дошкільників. Готувались до бесіди разом, створювали різні моральні ситуації, організовували перегляд фільмів на військову тематику, готували подарунки для запрошених гостей на зустріч. Готуючись до етичної бесіди ми враховували те, що досвід дошкільника містить окремі враження, результати спостережень, ставлення до вчинків літературних героїв та однолітків. Тому ми намагалися актуалізувати для дитини цей досвід. Це допомагає дитині зрозуміти, що її дії стосовно іншої людини не байдужі дорослим, ровесникам і що вчинки в колективі, сім'ї, суспільстві мають моральний смисл.

Аналіз навчальних програм для дошкільників дав можливість згрупувати бесіди з виховання у дусі миру для дошкільнят на чотири основні групи. До першої групи ми відносимо бесіди, в яких розкриваються політичні основи нашого суспільства, політики України, героїзм українського народу. Сюди можна віднести такі теми: «Україна – миролюбна держава», «Моє рідне місто, селище», «Державні символи країни», «Герої не вмирають» та ін.

До другої групи відносяться бесіди морально-етичного характеру. Така тематика цих бесід: «Праця людей годує, а лень марнує», «Щоб в серці жила Батьківщина», «Хто не працює, той не їсть», «Товариш пізнається в біді» та інші.

До третьої групи відносяться бесіди, у яких вихователі виховують у дітей бережливе ставлення до природи звичаїв і традицій українського народу. Сюди належать такі теми: «Прилітайте лелеченьки», «Рослини і їх вшанування у народі», «Рідний край – земний рай», «Свято проводів зими і зустрічі весни» та інші.

До четвертої групи ми відносимо бесіди, що звеличують красу української мови і виховують у дітей любов до своєї родини. Така тематика цих бесід: «Українська мова – мова мого народу», «І чужому научайтесь і свого не цурайтесь», «Роде наш красний», «Скрізь добре, а вдома найкраще», «Без роду немає народу» та інші.

Нами також було визначено три рівні сприйняття уміння вихователями проведення бесід про мир: високий, середній, низький.

Високий рівень сприйняття – вихователі мають чітку і конкретну уяву про уміння проведення бесід про мир, їх значення у формуванні особистості дошкільника. Середній рівень сприйняття – вихователі мають

знання про організацію і проведення бесід про мир, стараються дізнатися побільше про саму методику проведення таких бесід. Низький рівень сприйняття – знання вихователів про проведення бесід про мир поверхневі, їх зацікавленість проведення бесід нестійка.

Як засвідчили результати нашого дослідження, найбільш глибокі знання і вміння у процесі проведення бесід про мир мають вихователі, яких ми віднесли до високого рівня. У ході експерименту виявлено що такі знання і вміння мають вихователі з питань виховання дітей відданими патріотами Батьківщини, її захисників. Тому саме педагоги цього рівня мають найбільший вплив на вихователів середнього і низького рівнів, а також подають їм методичну допомогу в проведенні бесід.

Крім того нами був проведений формувальний експеримент, в процесі якого створювались педагогічні умови, стимулюючи ефективність впливу на виховання старших дошкільників у душі миру в проведенні з ними бесід на теми миролюбної політики Української держави.

Проведення бесід про мир ми розпочинали з бесід про свою сім'ю, рід, родину, виховання любові до рідної вулиці, села чи міста, де народились, своєї Батьківщини, розширення знань про коріння нашого народу – історію Козаччини та Запорізької Січі, виховання бережливого відношення до природи та любові до своєї мови.

Особливої уваги ми надавали вивченню місцевого матеріалу, який ми черпали з розповідей людей старшого віку (легенди, загадки, прикмети, повір'я) та з публікацій в журналах «Дошкільне виховання», «Початкова школа», «Рідне слово» та ін. Особливо у пригоді стали нам публікації ознайомлення дітей із календарними святами, звичаями, обрядами В. Скуратівського.

В процесі проведення бесід з дітьми ми переконалися в тому, що педагог, готуючись до зустрічі з дітьми, зобов'язаний володіти не тільки навчально-виховним матеріалом, методикою його використання, а й вмінні переконливо і привабливо донести його до дітей. Емоційним наповнювачем мовлення педагога, як показало наше дослідження, є народні прислів'я, крилаті слова про мир і дружбу. Адже знаючи прислів'я відповідного змісту, розуміючи їх виховне значення, промовляючи їх з різною інтонацією, силою голосу, мімікою, педагог активізує взаємини між дітьми, засновані на злагоді і дружбі. Серед безлічі творів даного жанру ми підбирали педагогічно доцільні, а саме: «Хочеш з людьми в дружбі жити, не тримай у серці зла», «Із слабким не воювати», «Немічного не б'ють», «Хто іншим лихо бажає, сам лихо має», «Жити – Вітчизні служити», «За рідний край – хоч помирай» та ін.

Вивчення близького, доступного фольклорного матеріалу, на нашу думку, збагачує мовлення дітей, сприяє формуванню особистості дошкільника, виховує у них миролюбність.

Але чи не найбільше на дітей чинять вплив зустрічі дошкільнят з воїнами АТО та бесіди з ними, до яких діти готуються з щирістю і великим старанням. Спільно з батьками і вихователями вони представили виставку під назвою «З любов'ю до України», на якій експонували власноруч зроблені вироби патріотичного стилю, писанки, квіти жовто-синього кольору, обереги для воїнів АТО та інші прояви дитячих старань. Такі бесіди допомагають не тільки виховувати дітей у дусі миру, але й згуртовують дитячі колективи, формують риси свідомої поведінки дітей.

Як засвідчили результати наше дослідження, бесіди з метою виховання у дітей миролюбства, гуманних почуттів мають велику виховну силу: вони допомагають дітям практично уявити, якою ціною буває досягнутий результат, який ми маємо тепер, як важливо збереження миру в цей нелегкий для країни час.

Перспективи подальших пошуків у цьому напрямі ми вбачаємо в продовженні вивчення організаційних форм виховання дітей в дусі миру, зокрема заняття миру і народознавства.

1. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source>. **2.** Дем'янчук С. Я. Досліджуємо проблеми виховання учнівської молоді національної школи України в дусі миру / С. Я. Дем'янчук // Миротворча діяльність школи і вузу: збірник наукових праць. – Ч.1. – Рівне : Тетіс, 1997. – 167с. – С. 3–7. **3.** Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; гол. редактор В. Г.Кремінь. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. **4.** Білан О. І. Програма розвитку дитини «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 264 с.

Рецензент: д.пед.н., професор Красовська О. О.